

# Přišel čas se ohlédnout

Rozhovor s doc. PhDr. Věrou Linhartovou, CSc.



Dne 22. 2. 2012 se dožila 70 let historička lékařství a historiografka Lékařské fakulty MU – doc. PhDr. Věra Linhartová, CSc. K této příležitosti je cílen následující rozhovor.

**Pani docentko, čas běží neuvěřitelně rychle. Zkuste jej na několik minut zastavit a společně se ohlédnout po všem, co Vám v životě a v práci dosud přinesl – a co Vám přináší dnes. A třeba i po tom, co byste si přála, aby Vám ještě přinesl v budoucnosti. Asi bude dobře (vždyť jste historička!), abychom začali stručnou historií Vašeho dosavadního života.**

Neděším se těch uplynulých desetiletí, naopak mám radost z daru života, mnoha svým spolužákům už chodím zapalovat svíčku. Souhlasím, že je to doba pro ohlednutí zpět. Všechny ty vzpomínky a prožité příběhy mám před sebou jako na prostranném jevišti, které sleduji už z ptáčí perspektivy a hodnotím, jsouc docela bohatá životními zkušenostmi. V mém životě hluboce zakořenilo dětství.

Mým rodným městem jsou Ivančice, s nimiž jsem srostla a kam se vracívám nejen ke hrobu rodičů a bratrů, ale pro potěšení, životní vzpruhu a pro novou energii. Od školních let obdivuji jeho středověkou historii, pak rozkvět českoobratrství a také osobnosti, které se staly součástí kulturního vědomí nejen regionálního – např. pohádkář B. M. Kulda, spisovatelé Elgart Sokol,

Jan Procházka a Jaroslav Matějka, historik Václav Novotný, spoluzakladatel hudební vědy Quido Adler, známý „americký“ skladatel Hugo Weisgull, malíř Alfons Mucha, herec Vladimír Menšík. V hodinách literatury jsem naivně protestovala proti názvu Bible kralická; připadalo mi, že by bylo historicky spravedlivější, kdyby se jmenovala Bible ivančická, podle místa, kde pro ni překládal Jan Blahoslav Nový zákon a kde se začala tisknout, ne podle místa, kde byl její tisk dokončen.

Vyrostla jsem v ulici, kde se dodnes říká Na Židech, i když se jmenuje Vávrova. Již některá jména uvedených osobností prozrazují, že v Ivančicích žila početná židovská komunita, a to uvnitř městských hradeb, což bylo dost výjimečné. Z okna svého pokojíku jsem se dívala na monumentální synagogu, do školky jsem chodila do bývalé židovské školy, na židovský hřbitov (docela dobře udržovaný) jsme v dětství doprovodili několik sousedů.

To všechno nejsou pouhé lokálně-patriotické vzpomínky, ale prožitky, které mě naplňují. Těžko jsem se smířovala s tím, že mě okolnosti postrčily do Brna.

## Co Vás do Brna přivedlo?

Do Brna jsem se přestěhovala na podzim 1959, když jsem začala na pedago-

gické fakultě studovat obor čeština-ruština. Mým tajným přáním byla medicína, ale věděla jsem, že to mi neprojde. Otec vůbec nesouhlasil se studiem, chtěl, abych šla vydělávat, a tak nakonec škola, kterou jsem si také vzhledem k délce studia vybrala, byla příčinou mého vyhození z rodného hnízda. V praxi to znamenalo začít samostatně žít – bez finanční podpory, a tak jsem začala jen s několika korunami, které mi zbyly z letní brigády. Dřív než jsem začala shánět studijní literaturu, hledala jsem kondice a drobné pracovní příležitosti.

Štěstí mi přálo, jednak jsem se dostala do rodiny, kde mě málem přijali za vlastní, jednak jsem získala místo pomocné vědecké síly na katedře psychologie, což pro mne znamenalo nejen pravidelný měsíční příjem 140 Kčs, ale také užitečné pronikání do tohoto oboru. Byly to tvrdé začátky, ale z domova jsem byla na namáhavou práci zvyklá. Nebylo mi ještě devět let, když mi maminka dala na starost dvouměsíční a čtyřletou sestru, ve chlívku prasátka, v kotcích plno králíků a na dvorku slepice. Rodiče pracovali ve třísměnném provozu, maminka v textilce, otec v dolech a ještě na poli. I tam bylo třeba pomáhat.

Fakultu jsem absolvovala v roce 1963, mé první místo bylo v Kunčíně u Moravské Třebové. Můj pedagogický křest – to byla studená sprcha. Místnost k bydlení na půdě staré školy s jednou skříňí podložnou cihlami a s oprýskaným umyvadlem, v nové škole třída rozvíjených šestáků, kteří v předešlém roce vynesli korpulentní paní učitelku a odložili ji na pískoviště. S tímto roztomilým sdělením mě přivítal ředitel Novotný, když si mě před tím spletl se žákyní, která se dobývala do školní jídelny. S nedostatkem nábytku jsem si poradila rychle, půjčila jsem si vozík a objížďděla domácnosti, a tak jsem sehnala židle, stůl, poličky... a představila se polovině vesnice. První výplata padla na zú-

tulnění mého – jak se našťěstí brzy ukázalo, nedlouhodobého – bydliště. S dětmi to bylo náročnější, ale skamarádili jsme se brzy, nakonec byly velmi poslušné. Odcházela jsem po pololetí; důvod byl osobní, na podzim jsem se provdala a čekala první dítě. Ohleduplné kolegyně mě neušetřily manuální práce, a když jsem s nimi na půdu našeho bytu vynosila patnáct centů uhlí, nezůstalo to bez důsledků, několik měsíců jsem si pobyla v nemocnici. Po skončení mateřské dovolené jsem pak dostala místo ve škole s rozšířenou výukou jazyků na Antonínské ulici v Brně.

Brzy jsem se rozhodla, že se pokusím přece jen o studium medicíny. Musela jsem požádat o povolení ministerstvo školství, protože šlo o další vysokou školu. Dostala jsem zamítavou odpověď s poznámkou, že své dosavadní odborné zaměření nemohu měnit. (Mám radost, že se to později podařilo mým dětem.) Tehdy jsem si vzpomněla na poslední rozhovor s děkanem pedagogické fakulty před mou promoci; nabízel mi na fakultě asistentké místo – asi proto, že jsem byla dvakrát oceněna jako nejlepší studentka a odměněna Hakenovým stipendiem. V té době jsem to brala jako bláhovost, necítila jsem se na takové místo dostatečně vzdělána. Rozhodla jsem se tedy doplnit si vědomosti studiem filologie na filozofické fakultě. Začala jsem tam v roce 1966 a po promoci (1972) jsem učila necelý rok na gymnáziu Lerchova (to už jsem měla druhé dítě). Teprve potom jsem našla odvahu přihlásit se na konkurz na katedru jazyků na pedagogickou fakultu, kam jsem nastoupila na podzim 1973.

**Ve Vašem vzdělání asi stále zřetelněji krystalizoval zájem historický, v němž jste se brzy orientovala a který Vás vedl k prvním vědeckým dílům. Která to byla?**

Vždycky mě nejvíce zajímala biologie, ale historie mě také lákala (povinně jsem maturovala z dějepisu), a tak mi historie literatury celkem vyhovovala. Vedle té české jsem se rychle musela doučit i slovenskou, protože jsem ji přednášela. Postupně jsem se zařadila mezi hrstku českých slovakistů, zvláště poté, když jsem v Literárněvědném ústavu SAV v Bratislavě obhájila kandidátskou disertaci, věnovanou česko-slovenským kulturním vztahům v meziválečném období (1982); ta vyšla knižně pod názvem *Cesty k porozumění* (Brno: MU 1985). Bylo to právě v roce, kdy jsem získala docenturu (titul PhDr. jsem obhájila na filozofické fakultě v Brně v roce 1977).

Publikovala jsem převážně články s tématy literárněhistorickými a vydala sérii čítanek z českého a slovenského preromantismu a romantismu (ve spolupráci s K. Blahynkovou a V. Váľkem) a skriptum *Vybrané kapitoly ze slovenské literatury*. Největší uspokojení mi přinesl takový malý literární objev v Halasově Mobilizaci, za který se mi dostalo několika pochvalných slov v osobním dopise od správce Halasovy pozůstalosti a znalce jeho díla Ludvíka Kundery. Že jsem ho tím překvapila, bylo pro mne velkým povzbuzením. (*K interpretaci Halasovy Mobilizace*, Český jazyk a literatura 46, 1996, s. 110–114).

**Tyto Vaše rané tituly byly tedy vydány už ve fázi Vašeho dalšího působení na Pedagogické fakultě MU. Mohla byste nám konkrétněji popsat, jak jste tuto fázi prožila, jak Vás ovlivnila? Jak v daných podmínkách fungoval onen „hnací motor“ Vašeho usilování?**

Na pedagogické fakultě jsem zůstala 23 let, v létech 1985–1990 jsem byla vedoucí katedry, nejvíce jsem usilovala o zvýšení

odborné prestiže tohoto pracoviště a o rozvoj jeho publikační činnosti. Myslím, že se mi to dařilo. Během tohoto období jsme např. na Cikháji uspořádali dvě vědecké konference, o které byl mimořádný zájem, vzhledem k omezenému počtu míst jsme na ně pozvali pouze badatele v oboru, i ty proskribované (např. Z. Kožmína). Z obou konferencí vyšel sborník, při té druhé ho dokonce už všichni účastníci měli k dispozici, a tak jsme sáhli k experimentu – nepřednášeli jsme in extenso, ale pouze diskutovali ve skupinách nad tematickými celky pod patronací jejich garantů. Zamýšlená třetí konference vzhledem k listopadovým událostem skončila již uprostřed příprav.

Pracovní smlouva na Pedagogické fakultě MU mi skončila v roce 1996 a nebyla mi prodloužena. Bylo to pouhé dva roky před možností odejít do důchodu. Důvody byly naprosto nevěcné, nikdy jsem si nepomyslela, že bych něco podobného mohla prožít. Morálně, psychicky i finančně mě to velmi poškodilo, ale paradoxně duchovně posílilo.

**„Sametová“ revoluce, která v naší republice restaurovala demokracii, Vás poškodila. Ve svých důsledcích Vás pak přenesla z pedagogické fakulty na lékařskou. Nemysleme tedy už na zlo a podívejme se, jak se Vám podařilo vstoupit do nové – a možná nejdůležitější fáze Vaší práce.**

Když jsem překonala dva roky přechodných zaměstnání, dealerky všeho možného a uklízečky v přistěhovaných amerických rodinách, získala jsem v konkurzním řízení místo v Kabinetu dějin medicíny na Lékařské fakultě MU. S velkou chutí jsem se dala do studia (dějiny medicíny se na naší univerzitě dosud neučily)

i do samostatné učitelské a badatelské práce. Zahájila jsem výuku historie lékařství ve 3. ročníku a poté i rétoriky a komunikace v medicíně u postgraduantů.

Práce v Kabinetu dějin medicíny a pak intenzivní spolupráce s Univerzitními novinami znamenaly pro mne další velkou výzvu a důležitou satisfakci. Po prohloubení znalostí historiografických metod jsem vyhledávala zajímavá témata z dějin medicíny a lékařské fakulty a informace o jejich významných osobnostech i o úspěších jejich současníků. Vznikaly tak desítky článků, část z nich pak byla publikována v knize *Po spirále času* (2004). Ta druhá část zůstala na žlutém papíře archivovaných Univerzitních novin; částečně se týkala ještě mého předchozího zájmu o literaturu a částečně také zajímavého dění v dějinách MU; bylo toho skutečně mnoho.

Jak už zmíněno, poměrně brzy jsem začala s kurzy komunikace a rétoriky v doktorandském studiu (jsou dost oblíbeny); komunikace v medicíně se stala druhým ohniskem mého odborného zájmu. V roce 2006 jsem vydala v nakladatelství Grada knížku *Praktická komunikace v medicíně*. Od té doby počet mých titulů narůstá vzhledem k vážnosti mluveného slova ve vztahu lékař-pacient. Pokračuji sérií příspěvků ve *Standardech lékařských postupů* v nakladatelství Dashöfer, do nové knihy *Etika a komunikace v medicíně* (Grada 2011) jsem přispěla dvěma kapitolami.

**Můžete se pokusit vlastními slovy shrnout své široké výzkumné a publikační dílo, které jste věnovala historii lékařství v Československé – a pak České – republice? Víme, že je to dílo záslužné, velmi originální a precizně zpracované. Zahrnuje oblast knižní, sborníkovou (almanachovou) i časopiseckou.**

Právě zápisem oněch dvou výše připomenutých kapitol v nové knize Grady jsem v seznamu svých publikací dosáhla čísla 506. Rozsahem se podle svého účelu jednotlivé položky samozřejmě liší, jsou mezi nimi texty krátké, ale i studie o desítkách až stovkách stran, jako jsou např. *K historii klinické / experimentální a radiační onkologie v České republice* in *Klinická a radiační onkologie*, Martin: Osveta, 2010), monografie o významném českém biologovi *Cesta Jana Bělehrádka ke svobodě ducha* (Praha: Galén, 2003 – s kolektivem spoluautorů), o lékaři a zakladateli Ústavu sociálního lékařství brněnské lékařské fakulty Františku Hamzovi *Skutkem a pravdou milovat lidi* (Brno: CERM, 2009), o zakladatelích Masarykova onkologického ústavu *Lucie Bakešová a doc. MUDr. Jaroslav Bakeš* (Brno: Masarykův onkologický ústav, 2011) a o jeho vývoji až po současnost *Kapitoly z dějin Masarykova onkologického ústavu v Brně* (Brno: MOÚ, 2010). Drobnějšími monografiemi jsou i dějiny čtyř interních klinik Lékařské fakulty MU, z nichž poslední je věnována té nejmladší – *Dvacet let Interní hematologické kliniky* (Brno: MU, 2011). Dějiny tohoto ústavu mě upoutaly; nejvíce mě fascinuje ta úžasná energie Lucie Bakešové, která s myšlenkou postavit v Brně ústav pro léčbu „těch ubohých z nejobožejších“ přišla ve svých 75 letech a navzdory všemu a všem (i univerzitě) ji přivedla až k realizaci. Je pro mne velkým vzorem.

**Po řadu let jste byla „pravou rukou“ děkanu lékařské fakulty – vždy, když byla nezbytná autorská práce historika lékařství pro zpracování příležitostných tisků ...**

V tom máte pravdu, vždycky jsem se snažila přinést co nejlepší obraz fakulty; děkani J. Vorlíček a J. Žaloudík mě

v tomto mém zájmu podporovali. Usku-  
tečnila jsem desítky rozhovorů s žijícími  
„legendami“ a napsala desítky medailonů  
těch, jejichž čas se už naplnil. Mám totiž  
zkušenost, že pokud se o lidech a jejich  
práci nepíše, jako by ani nebyla. A čím  
více významných lidí fakulta vychovala,  
tím významnější je její místo v dějinách  
medicíny. Škoda, že je zde nemohu  
všechny vyjmenovat, ale věnovala jsem  
jim *Kalendář Lékařské fakulty*, sborník  
i pamětní listy. Jak dlouho v tom budu po-  
kračovat, nevím; loni bylo mé místo sou-  
časným děkanem zrušeno a jsem už pouze  
„dohodářem“.

**Lékařské fakultě jste věnovala  
svůj průkopnický zájem i založe-  
ním klubu lékařů-umělců, Literárně  
– uměleckého klubu.**

Literatura byla mým oborem a literární  
tvorba mým koníčkem, i když mi na ni  
zbývá málo času. Proto mě tolik zaujali  
v dějinách lékařské fakulty ti lékaři, kteří  
hledali odpočinek a sílu k další práci  
v umění – slovesném, výtvarném, instru-  
mentálním, interpretačním, fotografickém.  
Po pět let jsem ve dvoraně Masarykova on-  
kologického ústavu na Žlutém kopci orga-  
nizovala autorská čtení s výstavami. Viděla  
jsem v tom naplnění slov jednoho ze zakla-  
datelů naší univerzity E. Babáka, že tato  
instituce má působit také široce kulturně, a  
to nejen ve svém okolí. Odezva byla velmi  
pozitivní. Skončilo to ovšem s mým od-  
chodem z pracoviště. Zůstalo jen několik  
fotografií, vzpomínek a také sumarizující  
*Almanach na rok 2009* (Lékařská fakulta  
MU, Brno 2009). Docela je mi to líto.

**Přetlak Vašich tvůrčích sil se pro-  
jevil i ve Vaší vlastní volné  
beletristické tvorbě, prozaické  
i poetické. Jak vnímáte tuto svou  
aktivitu?**

Jako odpočinek. Jako vnitřní katarzi.  
Jako možnost vyslovit, co cítím a co  
vidím. Zatím jsem stačila vydat čtyři  
knížky, dvě povídkové: *Dívej se, jak se  
šimpanz směje* (z Dětské onkologické kli-  
niky; doprovázím už po 14 let děti-paci-  
enty Onkologické kliniky při jejich  
pravidelných návštěvách brněnské Zoo),  
*Když hodiny padaly z věže* (o ženách-imi-  
grantkách, které se rozhodly žít v Brně)  
a dvě z poezie: sbírku básní *Hra na vzpo-  
mínky* (O. Zoubek do ní vybral některé  
z mých básní, já k fotoreprodukci některé  
z jeho soch).

Tu druhou, ruskočeskou knížku poezie,  
považuji za zvlášť zajímavou, vydala ji  
totiž má ukrajinská kolegyně Oxana Šme-  
ralová. Mou báseň *Klaumiáda* poslala svým  
krajanům rozptýleným po Evropě jako in-  
spiraci k prozaické, básnické i výtvarné  
tvorbě. Knížka má název *Život na laně  
aneb kniha jedné básně*, ta je v ní přeložena  
do 14 jazyků (do ukrajinštiny, několikrát  
do ruštiny, do němčiny, holandštiny, pol-  
štiny, gruzinštiny, běloruštiny aj.). Obdivu-  
hodně motivovala k prozaické tvorbě ruské  
spisovatele Alexandra Revina, Anatolije  
Rozova a další a k několika výtvarným  
projevům zvláště Lva Luckera, žijícího  
v Německu. To považuji za originální, ta-  
kových počínů asi v literatuře moc není.

**Sedmdesát let je – ať chceme či  
nechceme – významný mezník  
v historii lidského života. Pokuste  
se, prosím, i na závěr našeho  
rozhovoru podívat od historie  
do budoucnosti.**

Budoucnost je dost ošidné slovo, dnes  
je – a co bude zítra? Vážím si všeho, co  
jsem prožila od dětství až podnes, za to  
dobré jsem vděčná, z toho nedobrého jsem  
se poučila. Přeji si, aby v čase, který mám  
ještě před sebou, převažovala radost. Když  
budu mít radost, znamená to, že se mému

manželovi, dětem i vnoučatům daří dobře. Že jsem zdravá a že mám dost energie na odborné i literární publikace. Lucie Bakošová začala své největší dílo v pětasedmdesáti. Ještě mi zbývá pět let na přemýšlení.

**Revue Universitas Vám k tomu přeje pevné zdraví a pohodu – vnitřní i vnější. Děkuji Vám za rozhovor. A přeji ještě mnoho stejně úspěšných let pro naši Masarykovu univerzitu a její lékařskou fakultu.**

*Otázky kladl Jan Šmarda*

## Redakci Universitas došlo

*pokračování ze str. 65*

### **Muzea, památky a konzervace 2011.**

31. 5.–1. 6. 2011. Program konference a sborník abstraktů. Masarykova univerzita Brno, 2011

Jiří Němec a kol. **Výzkum zaměřený na... Základní směry výzkumu Katedry sociální pedagogiky PdF MU. Masarykova univerzita Brno, 2010**

**Ovzduší 2011.** Brno, 4.–6. dubna 2011. Program a sborník konference. Masarykova univerzita Brno, 2011

**Sborník studentského workshopu 3. května 2011.** Projekt Podpora efektivní spolupráce biomedicínských oborů MU a VUT Brno s účastí aplikační sféry 2009–2012

**Sborník 7. ročníku konference o elektronické podpoře výuky SCO 2011.** Editoři: Petr Sojka, Martin Kvízda. Brno, 22. a 23. června 2011. Masarykova univerzita Brno, 2011

**Sdílení zkušeností. II.** Konference projektu COMPACT. Sborník příspěvků z konference. Masarykova univerzita Brno, 2011. CD

**Smišený design v pedagogickém výzkumu: Sborník anotací příspěvků z 19. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu.** Tomáš Janík, Petr Knecht, Simona Šebestová (Eds.). Masarykova univerzita Brno, 2011

Hana Stadlerová a kol., **Zkušenost, odbornost, praxe v psychodidaktické přípravě učitele výtvarné výchovy v primárním vzdělávání.** Masarykova univerzita Brno, 2011

**55. studentská vědecká konference 18. května 2011.** Program a sborník abstraktů. Masarykova univerzita Brno, 2011

**Studie z teorie a metodiky výchovy II.** Stanislav Střepec (ed.) Masarykova univerzita Brno, 2011

**Studies in Regional Literature and Culture. SCOTLAND.** Edited by Lucie Podroužková. Masarykova univerzita Brno, 2011

**XIII. Brněnské dentální a implantologické dny.** Výsledky výzkumu v letech 2005-2011 pro klinickou aplikaci. Sborník abstrakt. Masarykova univerzita Brno, 2011

**Škola a zdraví. Výchova ke zdraví: Souvislosti a inspirace.** Evžen Řehulka (ed.). Masarykova univerzita Brno, 2010

**Škola a zdraví. Příspěvky k výchově ke zdraví.** Evžen Řehulka (ed.). Masarykova univerzita Brno, 2011

**The Student Scientific Conference on Cancer Research 7th and 8th April 2011.** Masarykova univerzita Brno, 2011

**Jiří Vítovec, Theory of Regularly and Rapidly Varying Functions on Time Scales and its Application to Dynamic Equations.** Masarykova univerzita Brno, 2011 MM

**Towards a Digital Mathematics Library.** Proceedings. Editors: Petr Sojka, Thierry Bouche. Masarykova univerzita Brno, 2011

**Výroční zpráva o činnosti 2010.** Masarykova univerzita Brno, 2011